

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ОСНОВИ ЖУРНАЛІСТИКИ”
(для бакалаврів)

МАУП

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2010

Підготовлено доцентом кафедри журналістики *П. П. Алексєєвим*

Затверджено на засіданні кафедри журналістики (протокол № 2 від 03.10.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Алексєєв П. П. Навчальна програма дисципліни “Основи журналістики”
(для бакалаврів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. — 15 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Основи журналістики”, вказівки до виконання контрольної роботи, питання для самоконтролю, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2010
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2010

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Основи журналістики в інформаційну добу існування цивілізації є однією з найважливіших гуманітарних дисциплін. Нині сфера інформації – “четвертий сектор” економіки (після сільського господарства, промисловості, послуг), причому кількість зайнятих у ній наближається до 50 % загальної чисельності працюючих. Трансформація структури ЗМІ, включення в неї дедалі більшої кількості нових компонентів, підвищення попиту та ролі журналістики в сучасному світі потребує підвищення вимог і до журналістської діяльності працівників ЗМІ – преси, радіо, телебачення, інтернет-ЗМІ, інформаційних агентств та ін.

Сфера університетської журналістської освіти охоплює три цикли дисциплін: історико-гуманітарний, суспільно-економічного та власне журналістський. Основи журналістики дають загальну характеристику журналістики як галузі суспільної практики, що включає специфічні для неї форми авторської, редакторської та організаційної роботи, розкриваючи при цьому їх співвідносини з політичним станом суспільства в поточний час.

Одна з головних сучасних проблем у журналістиці полягає в тому, що на відміну від минулих часів з їх моноідеологічними засадами нині журналістика послуговує плюралістичній системі, що створила умови для існування ЗМІ різних соціальних та політичних спрямувань. Проте це стратегічно не знімає з журналіста відповідальності за формування в суспільстві почуття національної єдності, гідності, патріотизму, гордості за батьківщину, турботи за її повсякденний добробут та перспективи розвитку.

Мета вивчення навчального курсу “Основи журналістики” – сформувані сучасне уявлення про журналістику, її професійні засади, майстерність журналіста, зв’язок журналістики з іншими гуманітарними дисциплінами, а також усвідомити специфіку професії журналіста серед інших інформаційно-творчих, соціально орієнтованих професій.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні *знати*:

- теоретичні засади журналістського фаху; відмінність від творчості художнього типу, а також особливості різних видів журналістики;
- історію розвитку журналістики в Україні;

- роль ЗМІ в демократичному суспільстві;
- етику ЗМІ, кодекс професійної поведінки журналіста, його соціальну відповідальність;
- організацію редакційної та видавничої роботи в журналістиці;
уміти
- використовуючи теоретико-методологічні знання курсу, визначати і класифікувати конкретне явище в поточній журналістиці;
- виконувати редакційне завдання зі збирання та оформлення конкретної інформації;
- написати статтю як за власною вибраною темою, так і за завданням редакції;
- підготувати матеріал для передачі на телебаченні або радіо тощо.

Навчальний курс складається з двох розділів і десяти тем, в яких розглядаються теоретико-методологічні засади журналістики. З метою формування вміння виконувати редакційні завдання передбачений комплекс практичних завдань.

МАУП

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ОСНОВИ ЖУРНАЛІСТИКИ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	<p>Вступ Об'єкт і предмет журналістики. Структура та завдання курсу. Історія виникнення і формування світової та української журналістики</p>
2	<p>Змістовий модуль I. Теоретико-методологічні засади дисципліни “Основи журналістики” ЗМІ. Масовий інформаційний потік. Засоби масової комунікації. Зміст поняття “журналістика”</p>
3	<p>Твори художні та документальні. Поняття про види і жанри в літературі та журналістиці. Література художня та документальна. Жанри – інформаційні, аналітичні, художньо-публіцистичні</p>
4	<p>Відмінності оповідання і нарису. Жанри в публіцистиці. Поняття про стиль у журналістиці</p>
5	<p>Організація редакційної та видавничої роботи в журналістиці. Редакційне завдання і творчий пошук працівників редакції</p>
6	<p>Змістовий модуль II. Культура та функції журналістики Види роботи сучасного журналіста, методи збирання інформації</p>
7	<p>Морально-етичні засади в роботі журналіста, його соціальна відповідальність, орієнтація у творчості на сприяння духовній єдності народу України</p>
8	<p>Професійна етика і психологія журналістського спілкування</p>
9	<p>Триєдина сутність журналістики: історико-художня, соціально-економічна та практична. Ідеологічний аспект у роботі журналіста та сучасні фінансові реалії. Досягнення практичного результату як головна мета роботи журналіста</p>
10	<p>Журналістика економічна, політична, міжнародна, фото-, радіо- і тележурналістика</p>
<p>Разом годин – 144</p>	

ЗМІСТ
дисципліни
“ОСНОВИ ЖУРНАЛІСТИКИ”

Вступ

Тема 1. Об’єкт і предмет журналістики. Структура та завдання курсу. Історія виникнення і формування світової та української журналістики

Сутність та завдання дисципліни “Основи журналістики” як академічної у вищому навчальному закладі. Історія виникнення, формування і розвитку світової та української журналістики порівняно з розвитком художньої культури суспільства, літературною традицією України.

Структура навчального курсу. Характеристика основних літературних джерел.

Література [4; 23]

Змістовий модуль I. Теоретико-методологічні засади дисципліни “Основи журналістики”

Тема 2. ЗМІ. Масовий інформаційний потік. Засоби масової комунікації. Зміст поняття “журналістика”

Загальне поняття про ЗМІ, їх значення в сучасному суспільстві. Поняття про масовий інформаційний потік і значення в його структурі окремих ЗМІ, власне значення журналістики у структурі масового інформаційного потоку. Поняття про засоби масової комунікації. Зворотний зв’язок від народу до ЗМІ, діалектична зміна ЗМІ відповідно до потреб суспільства. Зміст поняття “журналістика” як вид культурної діяльності в суспільстві та окрема професія людини зі специфічними функціями в суспільстві.

Література [19]

Тема 3. Твори художні та документальні. Поняття про види і жанри в літературі та журналістиці. Література художня та документальна. Жанри інформаційні, аналітичні, художньо-публіцистичні

Особливість літературного художнього твору визначається його мисленням художніми образами, багатозначними за змістом. Мислення наукового типу вирізняється максимальною конкретністю, однозначністю. Тип документального твору методологічно наближаєть-

ся до наукового. Проте твір журналіста має унікальну здатність відповідати одночасно двом вимогам, що зумовлює унікальність професії журналіста. Звертається також увага на те, що види і жанри в журналістиці мають історичну спорідненість із художньою літературою. Класифікація видів і жанрів у художній літературі викладається за академічною традицією. Відповідна увага приділяється типам літератури — інформаційний, аналітичний та художньо-публіцистичний і жанрам у журналістиці за редакційними завданнями: інформація, аналіз, публіцистична впливовість.

Література [19; 24]

Тема 4. Відмінності оповідання і нарису. Жанри в публіцистиці. Поняття про стиль у журналістиці

На відміну від художньої орієнтованості класичного оповідання нарис обов'язково повинен бути документально відповідним, майже науковим. Водночас нарис має бути емоційно впливовим, мати художні ознаки. Місце і роль нарису в сучасній публіцистиці дуже значні. Майстерність журналіста полягає у здатності вирішувати цю надскладну проблему. При цьому формується стиль, унікальний у кожному історично значущому факті (згадаємо нариси Івана Франка, Михайла Коцюбинського, Олександра Довженка). Саме в живій, творчій практиці журналіста формується його стиль як професіонала, тому він завжди відображає ідеологічні та методологічні засади журналіста як особистості. Стиль журналіста формується внаслідок його конкретної практики.

Література [18]

Тема 5. Організація редакційної та видавничої роботи в журналістиці. Редакційне завдання і творчий пошук працівників редакції

При організації роботи колективу редакції головна увага зосереджується на відповідальності кожного журналіста відповідно до стратегічного завдання видавничого органу. При цьому окремі творчі пошуки членів редакції повинні бути синхронними, тобто вони повинні тісно взаємодіяти. Керівник редакції розподіляє творче завдання між членами редакції відповідно до їх творчих можливостей та особливостей характеру. Важливо пам'ятати, що від журналіста окрім прямої інформації про подію, проблему, сукупність фактів вимагається професійно досконала їх інтерпретація, тобто оперативне знання про дійсність

у різних її проявах. У змістовому плані медіапродукт є інформаційною картиною сучасності, що постійно розвивається як частина світового процесу. Отже, редакційні завдання поділяються одночасно на повсякденні турботи і на стратегічні, довгочасні. Тому важливе значення в роботі редакції має її планування, а це є особливим різновидом творчої діяльності журналіста, кінцева мета якої — змоделювати сукупний продукт колективної творчої діяльності редакції.

Література [25]

Змістовий модуль II. Культура та функції журналістики

Тема 6. Види роботи сучасного журналіста, методи збирання інформації

Створенню журналістом текстів завжди передує збирання інформації. Це дуже важливий і відповідальний етап його роботи. Джерелом інформації для журналіста завжди є фрагмент реальності, контакт з яким поповнює його свідомість принципово новими даними про реальність. Носіями інформації для журналіста є документ, людина, предметно-речове середовище тощо. Робота з носіями інформації потребує від журналіста спеціальних якостей, уміння працювати з документами різних типів, спостерігати та аналізувати отриману інформацію. Особлива увага приділяється вмінню працювати з людьми, вести бесіду. Розрізняють п'ять установок перед бесідою: фактичні дані, власна думка, пояснення, пропозиції та прогнози, урахування особливостей мови співбесідника. Відносно ширшим полем збирання інформації є спостереження та його засоби (відкритий або прихований, включений у колектив, процес, або не включений), журналістське розслідування тощо.

Література [9]

Тема 7. Морально-етичні засади в роботі журналіста, його соціальна відповідальність, орієнтація у творчості на сприяння духовній єдності народу України

Ефективність роботи журналіста окрім професійної майстерності залежить від його морального авторитету перед суспільством. Цей матеріал потребує окремої уваги, вивчення, адже журналістика є четвертою владою в суспільстві. Інформаційний порядок забезпечує також узгодженість у сучасному суспільстві, тому державній політиці у сфері ЗМІ завжди приділяється багато уваги. Стратегічними засадами творчості журналіста є його сприяння духовній єдності народу України, узгодженості народу у творчому розвитку держави.

Література [11; 22]

Тема 8. Професійна етика і психологія журналістського спілкування

Внаслідок особливої важливості функції журналіста в суспільстві особлива увага приділяється корпоративній та індивідуальній етиці в журналістиці. Це дуже складний матеріал для вивчення, оскільки життя в його розвитку весь час ускладнюється, стає щедалі залежнішим від глобальних процесів у культурі людства за необхідності контактувати з представниками не лише свого соціуму, а й інших країн, національностей. На окрему увагу заслуговують професійні відносини журналістів та їх видань як на державному, так і міжнародному рівні. Поняття про авторське право вимагає від журналіста не тільки точного цитування, а й точного посилання на джерело інформації. Проблема професійної етики диференціюється на проблеми: журналіст у спілкуванні з аудиторією, журналіст і джерело інформації; персонаж його твору; власне автор; редактор; редакційний колектив, колеги за професією тощо.

Література [2; 8]

Тема 9. Триєдина сутність журналістики: історико-художня, соціально-економічна та практична. Ідеологічний аспект у роботі журналіста та сучасні фінансові реалії. Досягнення практичного результату як головна мета роботи журналіста

Журналістика як професійна діяльність, особливо за глобалізації, є важливим фактором соціальної організації суспільства та управління ним. За аспектами впливовості в журналістиці вирізняють три теми для розгляду: історико-художня, соціально-економічна і практична (конкретна реалізація інформаційної продукції). При цьому функції журналістики різні: культуротворча, рекламно-довідкова, рекреативна, ідеологічна, організаційна. Кожна з цих функцій потребує окремого дослідження за свідомо планованих наслідків роботи журналістики. Надскладною проблемою для журналіста є необхідність мати певні політичні погляди, обстоювати їх в умовах фінансової залежності видавничих структур від конкретних фінансових власників. Цю проблему кожний журналіст повинен вміти вирішувати. На цьому шляху на журналіста очікують як здобутки, так і втрати. Та така вже це професія, і вона дуже важлива для добробуту суспільства.

Література [1; 16]

Тема 10. Журналістика економічна, політична, міжнародна, фото-, радіо- і тележурналістика

У цій темі розглядаються різновиди журналістики та їх особливості. Інформаційний простір держави потребує його оптимальної організації відповідно до головного критерію, тобто наповненість інформаційного простору повинна бути такою, щоб людина була максимально інформована. Кожний з видів ЗМІ має специфічні засоби: преса, радіо, телебачення, Інтернет у сукупності їх видань і програм. Нині за впливовістю телебачення та Інтернет випереджають навіть пресу, тоді як радіо залишається на третьому місці. Але велич індустрії кожного виду інформації зводиться до окремої роботи конкретного журналіста з комплексом його професійних якостей. Водночас різні види журналістики (телебачення, радіо, преса) виконують специфічні функції, відповідаючи запитам суспільства в галузях економіки, політики, міжнародного права тощо. Кожна з цих спеціалізацій має теоретичний та професійний арсенал.

Література [20; 26]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Мета виконання контрольної роботи відповідно до навчального плану курсу “Основи журналістики” – здобути та поглибити теоретичні й практичні знання, що сприятиме впровадженню теоретичних положень безпосередньо у практичну діяльність. Контрольна робота містить 5 питань. Варіант контрольної роботи відповідає останній цифрі номера залікової книжки студента (див. таблицю).

Остання цифра номера залікової книжки студента	Номери питань
0	10, 20, 30, 40, 50
1	1, 11, 21, 31, 41
2	2, 12, 22, 32, 42
3	3, 13, 23, 33, 43
4	4, 14, 24, 34, 44
5	5, 15, 25, 35, 45
6	6, 16, 26, 36, 46
7	7, 17, 27, 37, 47
8	8, 18, 28, 38, 48
9	9, 19, 29, 39, 49

Завдання для виконання контрольної роботи студенти отримують у викладача. Виконані роботи здають у термін, встановлений навчальним планом. До підсумкового контролю студенти допускаються після співбесіди по суті питань, висвітлених у контрольній роботі, та її зарахування викладачем.

Контрольна робота базується на знаннях теорії журналістики, а також на засвоєнні перших практичних навичок у журналістиці. При цьому студент повинен вміти здійснити цілеспрямований вибір спеціальної літератури та необхідних нормативних документів у бібліотеці МАУП, ЦНБ ім. В. І. Вернадського та Парламентській бібліотеці.

Контрольна робота повинна бути виконана на аркушах паперу формату А4 відповідно до вимог ДСТУ. На титульній сторінці необхідно вказати прізвище, ім'я та по батькові, курс, групу, номер залікової книжки та спеціальність, домашню адресу та контактний телефон.

Робота повинна бути надрукована. Після розкриття суті питань обов'язково слід навести список літератури в алфавітному порядку відповідно до існуючих вимог написання таких списків.

Посилання на першоджерела необхідно подавати в тексті роботи у квадратних дужках. Наприклад [7, с. 21–23] означає, що 7 — це порядковий номер джерела, позначеного у списку літератури, а 21–23 — сторінки цього джерела.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Розкрийте мету та завдання дисципліни “Основи журналістики”.
2. Місце журналістики в суспільно-політичному житті країни.
3. Як напрацьовуються теоретичні та практичні орієнтації в журналістиці.
4. Історичні закономірності зародження журналістики.
5. Що таке специфіка масової інформації?
6. Як журналістика впливає на подальший розвиток і становлення суспільства?
7. Як демократична преса впливає на формування національної свідомості громадян країни?
8. Як впливають на журналістику ринкові відносини?
9. Коли і за яких умов виникла українська журналістика?
10. Що спричинило бурхливий розвиток преси в Україні в 1917 році?

11. Які історичні події ХХ ст. суттєво змінили діяльність ЗМІ в Україні і як?
12. Які історичні процеси впливали на утвердження компартійних газет в Україні?
13. Поясніть сутнісні характеристики преси комуністичного типу.
14. Особливості ленінського та сталінського етапів компартійної преси України.
15. Що з часів перебудови і гласності збереглося, а що було втрачено в журналістиці сучасної України?
16. Свобода друку та проблема незалежності сучасних ЗМІ.
17. Репортаж у пресі та на телебаченні: загальне і особливе.
18. Інтерв'ю в сучасній журналістиці: поняття, підготовка, проведення. Особливості інтерв'ю у пресі, на телебаченні та радіо.
19. Журналістське розслідування як жанр сучасної журналістики.
20. News і views у сучасній журналістиці: загальні відмінності у висвітленні подій.
21. Масова комунікація: поняття, особливості, функції.
22. Сучасне телебачення в Україні: тенденції розвитку.
23. Аналітика в суспільно-політичних та ділових виданнях сучасної України.
24. Сучасне радіомовлення України: загальна характеристика і основні тенденції розвитку.
25. Основні характеристики глобального інформаційного суспільства.
26. ЗМІ і бізнес у сучасній Україні: актуальні проблеми взаємодії.
27. Державні структури і ЗМІ. Проблеми та тенденції розвитку їх взаємовідносин.
28. Переваги і недоліки ЗМІ, їх функції в сучасній цивілізації.
29. Зміст поняття “масовий інформаційний потік” та місце журналістики в ньому.
30. Зміст поняття “засоби масової комунікації”.
31. У чому полягає відмінність наукового та художнього типів мислення? Аргументуйте.
32. Наведіть класифікацію жанрів у літературі та журналістиці, поясніть їх спорідненість та відмінності.
33. Відмінності жанрів за функцією: інформаційна, аналітична, художньо-публіцистична.
34. У чому полягає відмінність оповідання і нарису.
35. Зміст поняття “стиль” у журналістиці.

36. У чому полягає сутність редакційної та видавничої роботи в журналістиці?
37. Поняття “редакційне завдання” для журналіста.
38. Що означає творча свобода журналіста, творчий пошук і необхідність виконувати конкретне завдання редакції?
39. Методи збирання інформації журналістом.
40. У чому полягають професійна етика та психологія журналістського спілкування?
41. Стратегія і тактика журналіста у вирішенні проблеми: виконання завдань видавничого органу конкретної політичної партії і громадянська відповідальність журналіста.
42. Розтлумачити складові триєдиної сутності журналістики: історико-художня, соціально-економічна та практична.
43. Ідеологічний аспект у роботі журналіста та сучасні фінансові реалії.
44. Особливості економічної журналістики.
45. Особливості політичної журналістики.
46. Особливості міжнародної журналістики.
47. Особливості фотожурналістики.
48. Особливості радіожурналістики.
49. Особливості тележурналістики.
50. Як журналіст бере участь у підтриманні необхідного життєвого тону суспільства?

МАУП

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Журналістика* в умовах гласності. — К., 1991.
2. *Засоби масової інформації*: Українське законодавство. — К., 1995.
3. *Здоровега В. П.* Вступ до журналістики. — Л., 1994.
4. *Москаленко А. З.* Основи журналістики. — К., 1994.
5. *Коновалова О. В.* Основи журналістики. — М.; Ростов-н/Д., 2005.

Додаткова

6. *Смирнов В. В.* Жанри радіожурналістики. — М., 2002.
7. *Радіожурналістика.* — М., 2000.
8. *Фихтелиус Э.* Десять заповідей журналіста. — М., 1999.
9. *Тертычный Ф. Ф.* Расследовательская журналистика. — М., 2002.
10. *Абдеев Р. Ф.* Философия информационной цивилизации. — М., 1994.
11. *Воробьев А. М.* СМИ как фактор формирования гражданского общества: процесс, тенденции, противоречия. — Екатеринбург, 1998.
12. *Ноэль-Нойман Э.* Общественное мнение. Открытие спирали молчания. — М., 1996.
13. *Яковлев И. П.* Основы теории коммуникаций. — СПб., 2002.
14. *Березин В. М.* Сущность и реальность массовой коммуникации. — М., 2002.
15. *Мартин У. Дж.* Информационное общество. — М., 1989.
16. *Афанасьев В. Г.* Социальная информация. — М., 1987.
17. *Шенк Р. К.* Обработка концептуальной информации. — М., 1986.
18. *Гусев Н.* Современные жанры журналистики. — М., 1995.
19. *Коновалова О. В.* Информационные жанры на телевидении. — Ростов-н/Д., 1997.
20. *Егоров В. В.* Телевидение и власть. — М., 1998.
21. *Черепанов М. С.* Проблемы теории публицистики. — М., 1973.
22. *Яворський М.* Україна в епоху капіталізму. — К., 1924.
23. *Владимиров В. М.* Історія української журналістики. — К., 2007.
24. *Основи теорії літератури.* — К., 2001.
25. *Лазутина Г. В.* Основы творческой деятельности журналиста. — М., 2007.
26. *Радіожурналістика.* — М., 2000.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни	
Основи журналістики	5
Зміст дисципліни “Основи журналістики”	6
Вказівки до виконання контрольної роботи	10
Питання для самоконтролю	11
Список літератури.....	14

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *Л. С. Тоболіч*
Комп’ютерне верстання *А. А. Кучерук*

Зам. № ВКЦ-3951

Формат 60×84/16. Папір офсетний.

Друк ротатійний трафаретний.

Наклад 30 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)

03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»

03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*